

Water Testing / Water Quality

કાર્યાલય પ્રમુખ અભિયંતા
લોક સ્વાસ્થ્ય યાંત્રિકી વિભાગ
મધ્યપ્રદેશ ભોપાલ

ક. 5469 / 006-4 / પ્ર.અ. / મોની / જ.ગુ.સ. / લો.સ્વા.યા.વિ. / મ.પ્ર. / 05 / ભોપાલ.દિ.30 / 06 / 05
પ્રતિ

સમસ્ત કાર્યપાલન યંત્રી.
લોક સ્વાસ્થ્ય યાંત્રિકી ખંડ

વિષય:- વર્ષા ઋતુ મેં પેયજલ પ્રદાય કે સહી રખ રખાવ સે સંકામક રોગો સે બચાવ ।

વર્ષા ઋતુ મેં દુષીત જલ ઔર ગંદગી સે ફૈલ ને વાલી બીમારીયોં કી આશંકા બઢ જાતી હૈ અતઃ પેયજનલ કી ગુનવત્તા બનાયે રખને પર વિશેષ ધ્યાન દીયા જાવે એવં પેયજલ કે પ્રતેક સ્ત્રોત કો દુષિત હોનેસે બચાને કા સંસ્થાબભવ પ્રયાસ કિયા જાવે ઇસ બાબત વિશેષ તૌર પર નિમ્ન બિંદુવોપર પ્રભાવી કાર્યવાહી કી જાવે

(અ) ગ્રામીણ જલ પ્રદાય ક્ષેત્ર :-

1. ગ્રામીણ ક્ષેત્રો મેં હેડપંપ કે આસપાસ ગંદગી. કીચડ. આદી જમા ન હો એવં પર્યાપ્ત સાફ સફાઈ બનિ રહે ઇસ કાર્ય મેં તન સહયોગ હેતુ સમુચ્છિત પ્રચાર પ્રસાર કીયા જાવે હાડપંપ પર કપડે ધોને બર્તન સાફ કરને તથા ગંદગી કરને કે કાર્ય ગ્રામવાસીયો દ્વારા ન કીયે જાવે
2. જિન ઇસ્થાનો પર હાડપંપો કે પ્લેટફાર્મ એવં નિવાસ નાલી યા તો નિર્મિત નહી હૈ યા ટુટે હૈ અથવા ગ્રાઉટાઇંગ ઠીક સે નહી કી ગઈ હૈ યેસી સ્થિતી મેં હેડપંપ કે આસ પાસ કી ગંદગી

મિટી સે રિસ્કર ભુ-જલ કો પ્રદુષિત કરતી હૈ અતઃ એસે હેડપંપો કે આસ -પાસ આવશ્યક સુધાર કર્ય તત્કાલ કરાયા જાવે કાલી મિટી વાલે ક્ષેત્રો મેં ઇસ પ્રકાર કે હેડપંપો કે સુધાર હેતુ વિશેઘ ધ્યાન દિ જાવે જેંહા ગંદા પાની રિસ્કર ભુ-જલ કો અધિક પ્રદુષિત કરતા હૈ સાથ હી સભી સુથાર યોગ્ય બાંદ હેડપંપ તત્કાલ ટીક કરાએ તાકિ ઇનકે અભાવ મેં ગ્રામવાસી દૂધિત પેયજલ કે સેવન કરને કોવિશ ન હો

3. જિલો કે જન પ્રતિનિધિયો સમાજસેવી સંગઠનો એવં સંવાંસથ્ય કર્મચારી કે માધ્યમ સે ગ્રામીણ જનતા કો યહ મજાઝાઇશ દી જાવે કી પે લોક સ્વાસ્થ્ય યાંત્રિકીય વિભાગ દ્વારા નિમિત શુદ્ધ પેય જલ સ્ત્રોતોનો કે પાની કા હી પીને વ ભોજન બનાને કે લિએ ઉપયોગ કરેં। યદિ ખુલે કુએ કે પાની કા પીને કે લિએ ઉપયોગ કિયા જાતા હૈ તો ઉસમે સ્વાસ્થ્ય વિભાગ કે માધ્યમ સે બ્લીચિંગ પાવડર ડલવારો યા ઉસે છાનકર સ્વચ્છ પાત્ર મેં ભરને કે બાદ કલોરિન ટેબલેટ ડાલકર / ઉબાલકર હી ઉપયોગ મેં લારો । સાથ હી ગ્રામવાસી ખેતો મેં કામ કરને કે લિએ જાતે સમય નલકૂપ અથવા સ્વચ્છ કુઓં કા પાની સાથ લે જાવે
4. ઉન્હેં યહ સુઝાવિત કિયા જાવે કિવે નિઝી એવં સર્વજનિક કુઓં એવં 5 ઝિરિયોં કે આસપાસ ભી સ્વચ્છતા બનાએ રહેં એવં ઉનમે બ્લીચિંગ પાવડર નિયમિત રૂપ સે ડલવાયે
5. ચૂકિ રોગો કે રોકથામ મેં પાની કી માત્રા: ગુણવત્તા કે સાથ. સાથ સ્વચ્છતા કા પહલૂ ભી મહત્વપૂર્ણ હૈ અતઃ ગ્રામવાસીયોં કો સ્વચ્છ શોચાલયોં કે ઉપયોગ કુડે કચરે વ ગોબર કે સમુચ્છિત નિષ્પાદન તથા સભી સ્તરો જૈસે વાતાવરણીય ઘરેલુ ભોજન સંબંધી એવં વ્યક્તિ ગત સ્વચ્છતા પર ભદ્ધિયાન દેના આવશ્યક હૈ

6. ग्रामीण नलजल योजनाओं की टंकियों की सामयिक सफाई. उसमें उचित मात्रा व गुणवत्ता के ब्लीचिंग पावडर से जीवाणुनाशन व वितरण प्रणाली के समुचित रख रख्सव पर ध्यान देंवे तथा रेसिड्यूल क्लोरिन की न्यूनतम 0.2 पी. पी. एम. मात्रा अंतिम छोर पर सुनिश्चित की जावे इस ऋतु में ब्लीचिंग पावडर की समुचित मात्रा उचित तरीके से भंडारित की जावे । इस बिन्दु पर कार्यवाही हेतु स्थानीय पंचायत को अवगत करावे ।
7. ग्रामीण क्षेत्र की नलजल योजनाओं के लिए भी पंचायत को सुझावित करें की वे क्लोरिन ब्लीचिंग पावडर की समुचित मात्रा जल प्रदाय हेतु उपलब्ध रखें तथा इसकी वितरण प्रणाली टंकी में समुचित मात्रा में नियमित रूप से मिलाया जाना आवश्यक है । यह ब्लीचिंग पावडर उचित रूप से भंडारित किया जावे ताकि उसके प्रभावी गुण नष्ट न हो ।
8. जिन क्षेत्रों मेंपानी से होने वाली बीमारियों की आशंका, सूचना हो बाढ़ आई हो वहाँ के पेयजल स्त्रोंतो की गुणवत्ता की जांच प्राथमिकता से कराके परिणामों के आधार पर आवश्यक सुधारात्मक कार्यवाही करें

(ब) नगरीय क्षेत्र.

- 1 सभी स्थानीय निकायों से अपेक्षित है कि वे उनके अधीनस्थ सभी जल प्रदाय ग्रहो के स्त्रोंत संयंत्र. टंकी एवं वितरण प्रणाली का तत्काल निरीक्षण कर उपचार हेतु आवश्यक सभी सामग्रियों तथा रसायनों की समुचित मात्रस की सामयिक उपलब्धता सुनिश्चित करें .एवं नगरीय क्षेत्र के वितरण प्रणाली अंतिम छोर, बिन्दु पर लगभग 0.2से0.5 पी. पी. एम. रेसीड्यूल क्लोरिन पाई जाती रहे
- 2 स्थानीय नकायों को भी यह सुझावित करें कि वितरण प्रणाली में लीकेज व टुट फुट होने पर उन्हें तत्काल ठीक करावे ताकि जलप्रदाय बंद होने की स्थिति में ऋणात्मक दाब के कारण बाहरी गदगी को पाइप उाईन में आने से प्रभावी तरीके से रोका जा सकें
- 3 पेयजल परीक्षण कार्य के लिये स्थानीय निकाय प्रयोगशला में नमुनों की नियमित जांच करावे
- 4 स्थानीय निकाय से यह भी अपेक्षा की जाती है कि आम जनता के घरों में निर्मित जल संग्रहण टंकियों को भी नियमित सफाई हेतु प्रेरित करें
- 5 बाढ़ के समय कुए बावडियों जैसें खुले स्त्रोंतों में बाट के पानी भर जाने से प्रदूषण की आशंका प्रबल हो जाती है अत. स्थानीय निकाय ऐसे स्त्रोंतों को सुरक्षित रखने पर विशेष ध्यान देवे । ऐसा करने से जल भराव की स्थिति से बचा जा सकेगा जो जमीन से रिसकर भूजल भी प्रदूषित कर सकता है
6. विभागीय अधिकारी स्वास्थ्य विभाग जिला प्रशासन एवं स्थानीय निकायों के साथ सतत संपर्क में रहें तथा दूषित पानी से फैलने वाली बीमयों की/ स्थिति/ अशंका में तत्काल पेयजल गुडवत्ता को सुरक्षित बहाल करने हेतु परीक्षण उपचार आदि में आवश्यक तकनीकी मार्गदर्शन स्थानीय निकाय को उपलब्ध करावे आपके द्वारा की गयी कार्यवाही से इस विभाग के अतिरिक्त कलेक्टर व संभागायुक्त को भी अवगत करावे ताकि यथा आवश्यकता जिला प्रशासन से सहयोग प्राप्त किया जा सकें!

प्रमुख अभियता
लोक स्वास्थ्य यांत्रिकी विभाग
मध्यप्रदेश भोपाल

पु.क.5469 / 1006-4 / प्र.अ. / मोनी. / ज.गु.स. / लो.स्वा.यां.वि. / म. प्र.भेपाल .दि.30-06-05

प्रतिलिपि:-

1. विशेष सहायक;माननीय राज्य मंत्रीजी; (स्वतंत्र प्रभार)लोक स्वास्थ्य यांत्रिकी विभाग;मध्यप्रदेश भोपाल को सूचनार्थ प्रेषित !
2. सचिव; मध्यप्रदेश शासन;लोक स्वास्थ्य यांत्रिकी विभाग ; मंत्रालय भोपाल की ओर सूचनार्थ प्रेषित!
3. मुख्य अभियंता ग्रामीण/नगरीय कार्यालय प्रमुख अभियंता;लोक स्वास्थ्य यांत्रिकी विभाग भोपाल की ओर सूचनार्थ एंव आवश्यक कार्यवाही हेतु प्रेषित !
4. मुख्य अभियंता लोक स्वास्थ्य यांत्रिकी विभाग;भोपाल इंदौर/ग्वालिर /जबलपूर परिक्षेत्र की सूचनार्थ एंव आवश्यक कार्यवाही हेतु प्रेषित!
5. अधीक्षण यंत्री लोक स्वास्थ्य यांत्रिकी विभाग;परियोजना मंडल को सूचनार्थ एंव आवश्यक कार्यवाही हेतु प्रेषित!
6. सभी मुख्य चिकित्सा एंव स्वास्थ्य अधिकारी को सूचनार्थ एंव आवश्यक कार्यवाही हेतु प्रेषित!

प्रमुख अभियंता
लोक स्वास्थ्य यांत्रिकी विभाग
मध्यप्रदेश भोपाल